

Till Socialdepartementet

Stockholm den 30 april 2025

Remissvar avseende Folkhälsomyndighetens hemställan om ändring av avgifter i förordningen (2019:223) om tobak och liknande produkter

Diarienummer: S2024/02246

Inledning

Cancerfondens vision är att besegra cancer. Genom att finansiera den främsta forskningen, sprida kunskap om cancer och påverka beslutsfattare i viktiga frågor, arbetar vi för att färre ska drabbas och fler ska överleva cancer. Cancerfonden är en fristående, ideell organisation utan statligt stöd. Rökning är den största enskilda riskfaktorn för cancer. Varje år är 4500 cancerfall i Sverige kopplade till rökning. Därför är det tobaksförebyggande arbetet en av de mest centrala insatserna i vår verksamhet. Sverige har länge jobbat med effektivt förebyggande arbete vad gäller tobaksrökning vilket har minskat rökningen i Sverige historiskt. Det vi ser i nutid är dock att minskningen i rökning har stannat av. Cancerfonden ser med oro på att regeringen tagit beslut om att ändra det tobakspolitiska målet. WHO:s tobakskonvention är tydlig med att allt tobaksbruk ska förebyggas.

Cancerfondens övergripande synpunkter

Cancerfonden anser att ett avgiftssystem för tobaks- och nikotinprodukter inte enbart bör sträva efter kostnadstäckning, utan även aktivt bidra till folkhälsomålen. Det är vår bedömning att överskott inom den avgiftsfinansierade verksamheten – i stället för att återföras till aktörer som tillhandahåller beroendeframkallande och hälsoskadliga produkter – bör användas till att förstärka det tobaksförebyggande arbetet.

Det finns enligt Cancerfonden ett starkt samhällsintresse av att dessa medel i stället öronmärks för att återinvesteras i arbete som motverkar användningen av tobaks- och nikotinprodukter, särskilt för målgruppen barn och unga. En sådan inriktning skulle bättre spegla de samhällskostnader och den sjukdomsburden som produkterna orsakar, samt ligga i linje med folkhälsopolitikens syfte.

Vi vill även påpeka att tobaksindustrin har bjudits in att lämna synpunkter på denna remiss. Med hänsyn till industrins väldokumenterade intressekonflikter i frågor som rör folkhälsa och regleringen av deras bransch ser vi det som särskilt angeläget att beslutsfattare förhåller sig kritiskt till sådana inspel i linje med artikel 5.3 i WHO:s tobakskonvention.

Övriga synpunkter

Avgiftssystemet bör stödja folkhälsa – inte sänka kostnaden för skadliga produkter (punkt 2.2 och 3.1)

Cancerfonden avstyrker förslaget att sänka avgifter för anmälan av tobaksprodukter, inklusive cigaretter, snus, rulltobak, övriga tobaksvaror samt elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

Vi anser att det inte är förenligt med tobakslagen (2018:2088) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU (tobaksdirektivet) att sänka kostnaderna för aktörer vars produkter bidrar till ohälsa. Detta gäller särskilt i en situation där användningen av e-cigarett ökat markant bland unga och fördubblats i befolkningen inom loppet av två år. Mot bakgrund av de allvarliga hälsorisker som dessa produkter innebär, anser vi att avgifterna bör kvarstå på en hög nivå.

Även om ett överskott har uppstått inom avgiftsverksamheten är det vår bestämda uppfattning att dessa resurser i första hand bör återinvesteras i arbete som motverkar användningen av tobaks- och nikotinprodukter. Istället för avgiftssänkningar bör överskottet användas för att förstärka det tobaksförebyggande arbetet, exempelvis genom:

- stöd till kommuners kontrollköpsverksamhet
- tobaksavvänjningsprogram
- stöd till ideella organisationer som arbetar tobaksförebyggande

Detta vore mer kostnadseffektivt och i linje med de folkhälsopolitiska målen.

Vidare instämmer vi i Folkhälsomyndighetens bedömning att avgifter inte bör differentieras utifrån företagsstorlek. Oavsett omsättning eller marknadsandel är det rimligt att alla aktörer som tillhandahåller dessa produkter också bär sin del av tillsynskostnaden.

Ny avgift för upphettade tobaksvaror (punkt 2.1)

Cancerfonden tillstyrker förslaget att upphettade tobaksvaror ska omfattas av en särskild tillsynsavgift. Dessa produkter har hittills inte omfattats av avgiftssystemet trots att de innehåller nikotin och tobak, vilka medför hälsorisker och bidrar till beroende.

Vi anser att en ny avgift är ett nödvändigt steg för att möjliggöra effektiv tillsyn och undvika att produkten hamnar i en oreglerad gråzon.

Avgiftsnivån bör spegla tillsynsbehovet och ligga i paritet med andra jämförbara tobaksprodukter.

Framtida justeringar av avgifter (punkt 2.3)

Cancerfonden delar uppfattningen att stabilitet i avgiftssystemet är viktigt för att skapa förutsägbarhet för såväl marknadsaktörer som tillsynsmyndighet. Produktutveckling, nya nikotinleveranssystem och alternativa distributionskanaler kan sannolikt snabbt förändra marknaden. Cancerfonden anser att det även finns en risk att vissa produkter medvetet utformas för att undvika befintlig reglering.

Mot denna bakgrund uppmanar vi regeringen att regelbundet följa utvecklingen och vid behov justera avgiftsnivåerna, särskilt vad gäller produktkategorier som riskerar att kringgå dagens reglering och som kräver tillsyn.

Beslut om detta yttrande har tagits av avdelningschef Karin Eriksson. Verksamhetsjurist Elias Ibrahim har varit föredragande.

Karin Eriksson
Avdelningschef